

(א) רבינו הגאון הקדוש רבי ר' מנחם
מענדלי מרומאנוב ז"ל מקור
מחלצתו קודש מעיר חדש אשר בפולין
הרוסית. בן לאביו הרב הגדול מו"ה
יוסף חריף ואמו הצדקת מרת ליבא
זללה"ה. וכנוד לגאוני עולם רבותינו
בעל הטו"ז ז"ל ובעל מגלה עמוקות
ז"ל. פרטי ימי ילדותו מתי נולד. אופן
חינוכו. הדברים הללו לא נודעו. פרש
תולדות של אותו הדיק מתחלת בתקופת
ימי הבחרות. אז אחרי עברו ימי הנוער
אשר בלה אותם בבית הוריו, מסבה לא
נדע שחרה, עזב את העיר שבה
נולד ובה גודל. והי' נודד לשיבות המפורסמות
בימים ההם. ואח"כ [ואחר כך] בא לשאוב מים
חיים ונוזלים מן לבנון בשיבת זקני
הגה"ק רשכבה"ג הרבי ר' שמעלקא זי"ע
אבר"ק ניקולשבורג. ואת מורו ורבו זה
חשב לרבו מובהק ותמיד תהלתו בפיו.
הוא הרוהו מדשן בית תלמוד ומנחל
עדניו השקהו ויעש פרי למכביר. גם שרשי
החסידות שקיבל רבו מרבו הרבי ר' דוב בער
ממעזריטש המגיד הגדול זצ"ל [זכר צדיק לברכה],
נקלטו עמוק בלבבו וזקני הגה"ק הר"ר
[הרב רבי] שמעלקא זצ"ל [זכר צדיק לברכה]
היתה פלג אלקים. ממנה שאבו רוח הקודש
בתורה וחסידות גם רבו הקדוש החוזה
מלובלין והמגיד מקאזניטץ זצלה"ה [זכר צדיק
לחיי העולם הבא]. ושמה התרועע רבו
מוהרמ"מ עמהם וכת עמהם ברית עולם (ב)
אמנם נוכח לדעת כי אדמת מטהרין לא
תקלוט את זרע קודש אשר זרע בה רבו
הקדוש, והיא כצחית הסלע לא תעש בדים
ופארות. בכן עזב הוא עם יתר התלמידים
את ניקולשבורג ושם פניו אל ארץ גאליציא
לבא להסתופף בצלה של היכל הקודש
בארץ עד בואו אל המקום משאת נפשו.

(ב) אמנם נוכח לדעת כי אדמת
מטהרין לא תקלוט את זרע קודש אשר
זרע בה רבו הקדוש, והיא כצחית הסלע
לא תעש בדים ופארות. בכן עזב הוא
עם יתר התלמידים את ניקולשבורג ושם
פניו אל ארץ גאליציא לבא להסתופף
בצלה של היכל הקודש בארץ עד בואו
אל המקום משאת נפשו.

זצ"ל [זכר צדיק לברכה], מקור מחצבתו קודש מעיר
חדש אשר בפולין הרוסית. בן לאביו הרב הגדול מו"ה
[מורנו ובנו הרב] יוסף חריף ואמו הצדקת מרת ליבא
זצלה"ה [זכר צדיקה לחיי העולם הבא] ונכד לגאוני עולם
רבותינו בעל הטו"ז ז"ל ובעל 'מגלה עמוקות' ז"ל. פרטי
ימי ילדותו, מתי נולד, אופן חינוכו – הדברים הללו לא
נודעו. פרשת תולדות של אותו הצדיק מתחלת בתקופת
ימי הבחרות. אז אחרי עברו ימי הנוער אשר בלה אותם
בבית הוריו, מסבה לא נדע שחרה, עזב את העיר שבה
נולד ובה גודל. והי' נודד לשיבות המפורסמות בימים
ההם. ואח"כ [ואחר כך] בא לשאוב מים חיים ונוזלים מן
לבנון בשיבת זקני הגה"ק [הגאון הקדוש] רשכבה"ג
הרבי ר' שמעלקא זי"ע [זכותו יגן עלינו], אבר"ק [אב בית
דין קהילת] ניקולשבורג. ואת מורו ורבו זה חשב לרבו
מובהק ותמיד תהלתו בפיו. הוא הרנהו מדשן בית תלמוד
ומנחל עדניו השקהו, ויעש פרי למכביר. גם שרשי
החסידות שקיבל רבו מרבו הרבי ר' דוב בער ממעזריטש
המגיד הגדול זצ"ל [זכר צדיק לברכה], נקלטו עמוק
בלבבו וזקני הגה"ק [הגאון הקדוש] הר"ר [הרב רבי]
שמעלקא זצ"ל [זכר צדיק לברכה] היתה פלג
אלקים. ממנה שאבו רוח הקודש בתורה וחסידות גם
רבו הקדוש החוזה מלובלין והמגיד מקאזניטץ
זצלה"ה [זכר צדיק לחיי העולם הבא]. ושמה התרועע
רבו מוהרמ"מ עמהם וכת עמהם ברית עולם (ב) אמנם
נוכח לדעת כי אדמת מטהרין לא תקלוט את זרע קודש
אשר זרע בה רבו הקדוש, והיא כצחית הסלע לא תעש
בדים ופארות. בכן עזב הוא עם יתר התלמידים את
ניקולשבורג ושם פניו אל ארץ גאליציא לבא להסתופף
בצלה של היכל הקודש אצל הרבי ר' אלימלך זצ"ל [זכר צדיק
לברכה] בע"ס [בעל ספר] נועם אלימלך זצ"ל [זכר צדיק
לברכה] בליזמנסק. נע ונד התהלך בארץ עד בואו אל
המקום משאת נפשו.

ויהי בהיותו במלון הסמוך לעיר ליזענסק ולא יכול עוד הלוח הלאה כי הלילה פרשה מוטות כנפיה על פני כל היקום, והוא באורח לא דרכה רגלו עליו מתמול שלשום, בקש מאת בעלת המלון כי תתן לו ללון שמה בין יתר האורחים שהתאכסנו שם. היא, בראותה את זיו כבודו ותוארו הדור מאד קבלתהו בספ"י [בסבר פנים יפות] והקציעה [=הקצתה] למענו פנת יקרת בחדר מיוחד בכבוד גדול. הוא לא ידע כי דבר בליעל יצוק בה, וישכב וינוח במקום ההוא וינפש מעט מעמל הדרך. כאשר נפלה תרדמה על כל האנשים, וכולם הוזים שוכבים ונמו שנתם, קמה בעלת הבית מחדרה ותבא בלאט אל החדר שלו ותתפששו בבגדו. ויחרד האיש מאד וינח את כל אשר לו אצלה, וינס החוצה ערום ויחף על דרך העולה ליזענסק. וכבואו בקצה העיר, ויסר אל אחד הבתים. ויחמלו עליו ויתנו לו בגד לכסות מערומיו. וכבואו אל הרה"ק [הרב הקדוש] הרבי ר' אלימלך קס מפניו מלא קומתו ויאמר: "ברוך הבא יוסף הצדיק." ויקרבהו בימין, ויהי בין מקשיבי לקחו מתלמידיו המובהקים:

ג) שמה דברו בו נכבדות כי עודנו הי' פנוי, ויתחתן עם בעה"ב [בעל הבית] נכבד מעיר פריסטיק. ואחרי נשואיו תקע שמה אהלו סמוך על שלחן חותנו. והי' עובד את ד' בקדושה ובטהרה על התורה ועל העבודה בחסידות ובפרישות. וישב בתענית וסגף את גופו מאוד. והתגלגל בגלגול שלג ביומא דסתוא. עודם מראים אנשי עיר פריסטיק את מורד ההר היורד אל בית הטבילה שממנו התגלגל בשלג אל בית הטבילה. אמנם לא ארכו לו ימי שלותו שמה. חותנו בראותו שמתנהג בחסידות ופורש את עצמו מענייני עולם הזה ולא ידאג בעד ב"ב [בני ביתו] להמציא למו טרף וחוק, גזר על בתו שתבקש ממנו גט פטורין. אבל היא השיבה פניו ריקם

ויהי בהיותו במלון הסמוך לעיר ליזענסק ולא יכול עוד הלוח הלאה כי הלילה פרשה מוטות כנפיה על פני כל היקום. והוא באורח לא דרכה רגלו עליו מתמול שלשום. בקש מאת בעלת המלון כי תתן לו ללון שמה בין יתר האורחים שהתאכסנו שם. היא בראותה את זיו כבודו ותוארו הדור מאד קבלתהו בספ"י והקציעה למענו פנת יקרת בחדר מיוחד בכבוד גדול. הוא לא ידע כי דבר בליעל יצוק בה וישכב וינוח במקום ההוא וינפש מעט מעמל הדרך. כאשר נפלה תרדמה על כל האנשים, וכולם הוזים שוכבים ונמו שנתם, קמה בעלת הבית מחדרה ותבא בלאט אל החדר שלו ותתפששו בבגדו. ויחרד האיש מאד וינח את כל אשר לו אצלה, וינס החוצה ערום ויחף על דרך העולה ליזענסק. וכבואו בקצה העיר, ויסר אל אחד הבתים ויחמלו עליו ויתנו לו בגד לכסות מערומיו. וכבואו אל הרה"ק הרבי ר' אלימלך קס מפניו מלא קומתו ויאמר: "ברוך הבא יוסף הצדיק." ויקרבהו בימין, ויהי בין מקשיבי לקחו מתלמידיו המובהקים:

ג) שמה דברו בו נכבדות כי עודנו הי' פנוי ויתחתן עם בעה"ב נכבד מעיר פריסטיק ואחרי נשואיו תקע שמה אהלו סמוך על שלחן חותנו. והי' עובד את ד' בקדושה ובטהרה על התורה ועל העבודה בחסידות ובפרישות. וישב בתענית וסגף את גופו מאוד והתגלגל בגלגול שלג ביומא דסתוא. עודם מראים אנשי עיר פריסטיק את מורד ההר היורד אל בית הטבילה שממנו התגלגל בשלג אל בית הטבילה. אמנם לא ארכו לו ימי שלותו שמה. חותנו בראותו שמתנהג בחסידות ופורש את עצמו מענייני עולם הזה ולא ידאג בעד ב"ב להמציא למו טרף וחוק. גזר על בתו שתבקש ממנו גט פטורין אבל היא השיבה פניו ריקם

ולא שמעו לקולה. אז גרש אותם מעל פניו והדירום מנכסיו. ויקבע לו רבנו דירה לעצמו והתגלגל תחת שואה המחסור והעוני. וזוגתו הצדקת התענה כאשר התענה הוא וסבלה את הכל בדומיה. ידיה המכה פלך לפרנסת ב"ב [בני ביתה]. ועובדא הוה כי עברו שלשה ימים ולא השתכרה מאומה גם על ככר לחם, וישבו בתענית. ותאמר בלבבה: אם כה נשב בדד ודומם, ומתנו. אנסה לבא אל הנחתום אולי יואל לתת לי בהקפה עוגה אחת ואוליך לבעלי הצדיק היושב בבית המדרש בתענית זה יום השלישי. כבואה אל הנחתום והציעה מבוקשה, השיב פניה ריקם כי עוד לא שלמה לו את החוב מכבר. ותלך ממנו בפחי נפש ודמעתה על לחיה. ויהי כי הפנתה שכמה ותלך, שב וניחם על אשר לא נתן לה העוגה להחיות את נפשה. וישיבה ויאמר אלי: "הנה אם תתן לי חלקך בעוה"ב [בעולם הבא] אתן לך את הלחם." לשמע זאת באתה במבוכה ועמדה תפושה במחשבותי. לסוף הבלגה ותאמר: "לא אתן לבעלי שימות ברעב. יעבור עלי מה!" ותפן אל הנחתום ותאמר: "תן לי לחם וגם גבינה, ויהי לך חלקי בעוה"ב [בעולם הבא]." הנחתום נתן לה כמבוקשה, ותלך לה אל בית המדרש והניחה לפני בעלה על המפה פרוסת לחם עם גבינה, ונשארה עומדת במקומה. הוא נטל ידיו וברך ואכל, ושאל אותה: "מדוע את נצבת עוד?" – ומנהגה היי, בהביאה אליו לאכול, הניחה המאכל על המפה ותלך לה מיד – ותשא קולה ותבך ותאמר: "אדוני, אישי, אתה ידעת כי כל עמלי ועניי אך לזכות את נפשי לעולם הבא. ועתה גם את חלקי לעה"ב [לעולם הבא] מכרתי." ותספר לו ככל האמור. וינחם אותה ויאמר: "אל תצטערי כי כרגע קודם בואך אחזתני בולמוס, ואם לא הבאת לי אח הלחם, ומתי. וא"כ [ואם כן] בעד הלחם הזה קנית לך חלק עה"ב [עולם הבא] מחדש. כי כל

המקיים נפש אחת מישראל כאלו קיים עולם מלא ובכן למה לך העוה"ב משכבר ועל מה תדאגי:

ד) פעם אחת והנה ימי הפורים הגיעו. ובכל בתי ישראל אורה וששון ושמחה וצביתה אין כל כי אם פת לחם. גם בבית אבי השלחן כדת ערוך בכל מיני מטעמים ובניו ובנותיו. אחיה ואחיותיו. כשתלי זתים סביב לשלחנו ומתענגים על כל טוב. והיא מר לה ומועדיה נוגות. ואבי הלא הדירה מנכסיו. ולא יכלה עוד לשאת מלוקת נפשה וכאב לבה ותבא בלאט לבית אבי אל חדר המבשלת ולקחה סיר בשר ותלך לה. המבשלת לא גערה בה כי ידעה כי בת אדוניה היא. כשבא בעלה מבית המדרש ותערוך לפניו שלחן מלא דשן וישאלה מאין לה כ"ז. ותגד לו. ויאמנה ויאמר הן כבר בא הקץ ללרחותנו ולענות נפשו. ועתה ע"י פעולתך שטשית כזה גגור עלינו לסבול עוד עוני ילחץ שתי שנים:

ה) מעשה שהי' פ"א בשבוע אחר חלות לילה מבית הטבילה נקפה מקור ושלג וארכובותיו דא לדא נקשן בקשה אשתו להשיב את נפשו במעט חמין אבל לא מלאה גזרת עץ להלית את האור ובעמדה כה במלוקתה נזכרה כי לפני ימים אחדים חטבו עליה בחצר בית אביה בכן הלכה שמה ללקט את הקסמין שנפלו שמה מתחת ערמת השלג. אלבעותי' נקפו מקור ושלג ותהעלף הוא בראותו כי מתבוסשת הלך שמה וימלאה מתעלפת וברוב עמל הקליה והכניסה לביתה. כה עברו עליהם ימים של לער וכל זאת לא הפריעו מעבודתו וכפעם בפעם בקר את רבו הקדוש והסתופף כללו וישב שמה שבועות וירחים:

ו) פעם אחת בלכחו לקבל פני רבו. ואשתו הלכה ללואו מקיר

המקיים נפש אחת מישראל כאלו קיים עולם מלא. ובכן למה לך העוה"ב [העולם הבא] משכבר ועל מה תדאגי?"

ד) פעם אחת והנה ימי הפורים הגיעו. ובכל בתי ישראל אורה וששון ושמחה, ובביתה אין כל כי אם פת לחם. גם בבית אבי השלחן כדת ערוך בכל מיני מטעמים, ובניו ובנותיו, אחיה ואחיותיו. כשתלי זתים סביב לשלחנו ומתענגים על כל טוב. והיא, מר לה ומועדיה נוגות, ואבי הלא הדירה מנכסיו. ולא יכלה עוד לשאת מצוקת נפשה וכאב לבה ותבא בלאט לבית אבי אל חדר המבשלת ולקחה סיר בשר ותלך לה. המבשלת לא גערה בה כי ידעה כי בת אדוניה היא. כשבא בעלה מבית המדרש ותערוך

לפניו שלחן מלא דשן. וישאלה מאין לה כ"ז [כל זאת]. ותגד לו. ויאנח ויאמר: "הן כבר בא הקץ לצרותינו ולענות נפשינו. ועתה ע"י [יל ידי] פעולתך שעשית כזה, נגזר עלינו לסבול עוד עוני ולחץ שתי שנים."

ה) מעשה שהי' פ"א [פעם אחת] בשובו אחר חצות לילה מבית הטבילה נקפה [=קפוא] מקור ושלג וארכובותיו דא לדא נקשן, בקשה אשתו להשיב את נפשו במעט חמין אבל לא מצאה גזרת עץ להצית את האור. ובעמדה כה במצוקתה נזכרה כי לפני ימים אחדים חטבו עצים בחצר בית אביה. בכך הלכה שמה ללקט את הקסמין שנפלו שמה מתחת ערמת השלג. אצבעותי' נקפו מקור ושלג ותתעלף. הוא בראותו כי מתבוששת הלך שמה וימצאה מתעלפת וברוב עמל הקיצה והכניסה לביתה. כה עברו עליהם ימים של צער. וכל זאת לא הפריעהו מעבודתו וכפעם בפעם בקר את רבו הקדוש והסתופף בצלו וישב שמה שבועות וירחים:

ו) פעם אחת בלכתו לקבל פני רבו, ואשתו הלכה ללותו מקיר

העיר וחוצה, נאנחה: "אנה תעזבני, אישי, ובביתנו אין אף ככר לחם." ויאנח גם הוא ויאמר: "הנה נמצא באמתחתי ככר אחד." ויקח ויחלקהו לשנים ויתן לה החצי ויברכה בברכת פרדה. בדרך התנחם מאוד על אנחתו אשר הוציא מפיו בשמעו את התאוננותה מבלי משים כי ד' הוא הזן ברחמיו את הכל, וכי עוד לא הגיע למעלת ומדרגת התנא הקדוש בעזוב את נות ביתו במצב כזה והלך לרבי ללמוד תורה. ועל שאלת אשתו, אנה תעזבני מבלי מזון ומחי? השיב לה "איכא קורימו באגמא." [ארמית: יש קנים באגם] (עירובין כ"ב): [1]

העיר ומולה נאנחה אנה תעזבני אישי זביתנו אין אף ככר לחם. ויאנח גם הוא ויאמר הנה נמצא באמתחתי ככר אחד ויקח ויחלקהו לשנים ויתן לה החצי ויברכה בברכת פרדה. בדרך התנחם מאוד על אנחתו אשר הוציא מפיו בשמעו את התאוננותה מבלי משים כי ד' הוא הזן ברחמיו את הכל, וכי עוד לא הגיע למעלת ומדרגת התנא הקדוש בעזוב את נות ביתו במצב כזה והלך לרבי ללמוד תורה. ועל שאלת אשתו אנה תעזבני מבלי מזון ומחי? השיב לה "איכא קורימו באגמא" (עירובין כ"ב):

[1] בתלמוד בבלי מסכת עירובין, דף כא עמוד ב, יש דיון בפסוק "ראשו כתם פז קוצותיו תלתלים שחורות כעורב" (שיר השירים ה, יא) ומצטטים את דבריו של רבא: "רבא אמר: במי שמשים עצמו אכזרי על בניו ועל בני ביתו כעורב, כי הא [כמו זה] שרב אדא בר מתנא הוה קאזיל לבי רב [היה הולך לבית הרב] (ללמוד תורה) אמרה ליה דביתהו [אמרה לו אשתו]: ינוקי דידך מאי אעביד להו? [התינוקות שלך מה אעשה להם?] (לפרנסם כשאתה אינך מפרנסם). אמר לה: מי שלימו קורמי באגמא? [האם נגמרו כבר הקנים באגם?] (ואם אין מאכל אחר שיאכלו את קני הסוף)". (על פי תרגומו של שטיינזלץ).

הש"ב דמחא לדעתו נפסל מעבודתו
ואסור לאכול משחיטתו. ובכל יום ויום
ה' מתוכח עס חותנו על אודות הדבר
הזה וה' מזהירו כי יחל לאכול בשר
וציחת אותו הש"ב. חותנו סיפר הדברים
בפני קהל ועדה וה' לחוק בעיניהם
כי לא שמעו כלל שום לעז ושמץ דושי
על הש"ב והרי הוא בחזקתו:

עברו שבושות אחדים והנה באחד
הימים גלה רבנו אה און
חותנו כי גמר בלבו לעסוק בטוב משא
ומתן לכן כאשר יסע למחר ליום השוק
שבעיר ז. יסע גם הוא עמו להתחנך
בעבודה ולהתגל בדרכי המסחר. חותנו
שמח מאוד והחליק אליו בעיניו. כן
דברת, יפה דברת. הלא טוב תורה
עם דרך ארץ! וישימו בבקר ויסעו עם
עוד הרבה אנשים סוחרים בקרון אחד.
עם הנך החמה הגיעו אל כפר הסמוך
ונראה להעיר ז' שם חנו מדי שבוע
בשבוע במסעם על יום השוק והתפללו
וסעדו לבס ואח"כ נכעו העירה. היום
הזה בהיותם מתפללים שם ראו את פני
הבע"ב והנה הוא סר יזעף מאוד
וישאלוהו מה היום מיומים? ויספר להם
כי בתו הנה היא כורעת ללדת והיא
מקשה לילד וזה יותר מיום תמים היא
מתהפכת בצירי' וחבלי' וכבר היו אללה
רופאי העיר ורפו ידיהם מעשות תשועה
כשמעם כזאת ויאמרו כל האנשים אל
חותן רבנו הנה חתנך איש לדיק יתפלל
נא בערה. וידחוק אותם בשתי ידים.
בעל הבית בשמעו שם "לדיק" לא עזב
עוד אותו ויפול לפניו ויתחנן לו אנא
אדוני חוס ורחם עלי ועל בתי המסוכנת
שלא תקטף באביב ימי חלדה. רבנו
נעתר לבקשתו ויאמר לו: עתה שמע
בקולי לכל אשר אליך לך אל חדר היולדת
והגד לה כי אחי' ולא תמות אך בהנאי

וכל עולה והשחתה לא נמצא בו למונעו
מלהביאו אל המלך. ובחפזו לקחת
חבית-החול לפזר עליו ליבש את
הדיו. הפכתי הקערה עם המרק לפועל
דמיון שיטשה גם הוא כן על הכתב — ואז
טעה ותחת חבית-החול לקח את
חבית-הדיו והפכה על הכתב. האברך
הזה ראה את כל הנעשה והוא הי' כ"כ
מופשט מגשמיות עד שלא ידע שהנני
פה וקא סבר כי בידי ממש הפכתי
חבית-הדיו על הספר לעק מרוב
פחד ומורא כי יקחו אותו למאסר.
אז ראו כלם כי זה האברך לופה ברוח
הקודש במקומות אשר עין לא ראתה:
יא) רבו הקדוש רבי ר' אלימלך ז"ע
ועכ"י קודם הסתלקותו
(בשנת תקמ"ו כ"א אדר) סמך ידיי על
תלמידיו והאלי' מהודו עליהם ונתן
להרה"ק ר' יעקב יצחק את מאור עיניו.
ולהרה"ק רבי ר' ישראל מקאזניטן כחו
שבלב. ולהרה"ק רבי מענדל מפרסיטיק
הגשמה שבמחו. ולהרה"ק ר' אברהם
יהושע העשיל מאפטא את כחו שבפיו.
ואחר פטירתו. האירה הארץ מכבודם:
יב) בה עברו עליו ימים רבים של
לער. ובהמשך הזמן בראות
חותנו כי ללא הועיל כל השתדלותו
להעבירו מעל דעתו. וכי אם יקשיח
עוד את לבבו ולא ירחם על בתי וילדי'
ויעזבם לנפשם הלא יגועו ברעב.
נכמרו רחמיו עליהם והחיר את נדרו
והשיב אותם אל נוהו ויכלכל אותם
כמאז על שלחנו. אחרי פטירת רבו
הקדוש זל"ל וכבר הגיע זמנו של רבנו
הררמ"מ להיות רעה אבן ישראל ומורה
דרכי היראה ועבודה. אז עלת העלות.
וסבת כל הסבות. הסב את הגלגל
להעלות שמשו ולהזריח אורו על אובך
ארצנו. ויהי כשבתו סמוך על שלחן

וכל טולה והשחתה לא נמצא בו למונעו

מלהביאו אל המלך. ובחפצו לקחת

חבית-החול לפזר עליו ליבש את

הדיו. הפכתי הקטרה טס המרקלפוט ל

דמיון שיטשה גם הוא כן טל הכתב — ואז

מטה ותחת חבית-החול לקח את

חבית-הדיו והפכה טל הכתב. האברך

הזה ראה את כל הנמשה והוא הי' כ"כ

מופשט מגשמיות טד שלא ירט שהנני

פה וקא סבר כי בידי ממש הפכתי

חבית-הדיו טל הספר צטק מרוב

פחד ומורא כי יקחו אותנו למאסר.
 אז ראו כלס כי זה האברך צופה ברוח
 הקודש במקומות אשר טין לא ראתה :
 (יא) ר ב ו הקדוש הרבי ר' אלימלך זי"ט
 וטכ"י קודס הסתלקותו
 (בשנת תקמ"ו כ"א אדר) סמך ידיי ט ל
 תלמידיו והאציל מהודו טליהס ונתן
 להרה"ק ר' יטקב יצחק את מאור טיניו.
 ולהרה"ק רבי ד ישראל מקאזניטץ כח ו
 שבלב . ולהרה"ק רבי מטנדלי מפריסטיק
 הנשמה שבמיו . ולהרה"ק ר' אברהם
 יהושט העשיל. מאפטא את כתו שבפיו.
 ואחר פטירתו . האירה הארץ מכבודם :
 (5) כ ח טברו טליו ימים רביס ש ל
 צטר . ובהמשך הזמן בראו ת
 חותנו כי ללא הוטיל כל השתדלותו
 להטבירו מטל דטתו . וכי אם יקשי ח
 טוד את לבבו ולא ירחם טל בתו וילדי
 ויטזבוס לנפשם הלא יגוטו ברטב.
 נכמרו רחומיו טליהס והתיר את נדר ו
 והשיב אותם אל נוה ויכלכל אותם
 כמאז טל שלחנו . אחרי פטירת רב ו
 הקדוש זצ"ל וככר הגיט זמנו של רבנו
 הררמ"מ להיות רועה אבן ישראל ומור ה
 דרכי היראה ועבודה . אז טלת המלות.
 וסבת כל הסבות. הסב את הגלגל
 להט"ת שמשו ולהזריח אורו טל אוכ ק
 ארצנו . ויהי כשבתו סמוך על שלחן
 מומנו חדל מאכילת בשר מטפס כי
 השו"ב דמתא לדטתו נפסל מטבודה ו
 ואסור לאכול משחיטתו . ובכל יום ויוס
 היי מתוכח טס חותנו טל אודות הדבר
 הזה והיי מזהירו כי יחדל לאכול בשר
 זביחת אותו השו"ב . חותנו סיפר הדברים
 בפני קהל ועדה יהי לצחוק בטיניהס
 כי לא שמעו כלל שוס לטז ושמץ חז 1
 טל השרב והרי הוא בחזקתו :
 ע ב ר ו שבוטות אחדים והנה באח ד
 4 הימים גלה רבנו את אוזן

חותנו כי גמר בלבו לטסוק בטוב מש א
ומתן לכן כאשר יסט למחר ליוס השוק
שבטיר ז. יסט גס הוא טמו להתחנך
בטבודה ולהת"גל בדרכי המסחר . חותנו
שמח מאוד והחליק אליו בעיניו . ק
דברת , יפה דברת , הלא טיב תור ה
עס דרך ארץ י וישכימו בבקר ויסטו פ ס
טוד הרבה אנשים סוחרים בקרון אחד.
טס הנן החמה הגיעו אל כפר הסמוך
ונראה להעיר ז' שס חנו מדי שבו ע
בשבוע במסעם טל יום השוק והתפללו
וסעדו לבס ואח"כ נסעי העירה . היו ס
הזה בהיותם מתפללים שס ראו את פני
הבעה"ב והנה הוא סר יזען! מאו ד
וישאלוהו מה היום מיומיס ל ויספר להם
כי בתו הנה היא כורעת ללדת והיא
מקשה לילד וזה יותר מיום תמיס היא
מתהפכת בצירי' וחבלי' וכבר היו אצל ה
רופאי העיר ורפו ידיהם מעשות תשומה
כשמעם כזאת ויאמרו כל האנשים א ל
חותן רבנו הנה חתנך איש צדיק יתפלל
נא בערה . וידחוף אותם בשתי ידיים..
"צריק" לא מזב « בעל הבית בשמעו שם
עוד אוחו ויפול לפניו ויתחנן לו אנא
אדוני חוס ורחם מלי ועל בתי המסוכנת
שלא תקטך באביב ימי חלדה, רכנו
נפתר לבקשתו ויאמר לו : עתה שמע
בקולי לכל אשר אציך לך אל חרר היולדת
■והגד לה כי חחי' ולא תמות אך בתנאי
אס חגלה חמי הרתה. וילך אבי' אל__

חדרה וישאלה בדברים האלה — היא .
 מצעלי אנכי הרה . אבי שב אל רבנו
 בתשובתה . ויאמר לו רבנו חכה פה
 מעט ושוב פנית לשאול את פי' . והעד
 בה כי לא תכחש אז קרובה ישועתה
 לבא ואם תכחש אז הלא תראה כי אכן
 סר יי' המות . אבי במר נפשו הוחיל
 מעט וילך לחדרה בדברים האלה ורבנו
 העמיד שני עדים אחורי הדלת לשמוע
 תשובתה . ואחרי התראת אבי התודה
 כי מהשורץ מפריסטיק הרמה בהיותו
 שם ואנס אותה . אחרי הודאתה ילא
 הולד והסכנה עברה כשמעם את כ"ז
 פג לבדם ויראו כי אכן לא יאונה ללדיק
 כל און להתגאל במרק פגולים מבשר
 שחיטת השו"ב האסורה . רבנו לא נסע
 הלאה ליום השוק באמרו כי מיה שהי'
 לריך לתקן כבר תיקן ושכ לעירו לעבודתו
 הקדושה . האנשים וגם חותנו בשום
 לביתם פרסמו את אשר שמעו וראו
 והשו"ב הוסר ממעמרתו והיה"ק רבנו
 נתפרסם לאיש מופת בעל רוח הקודש
 נורא על כל סביביו ואז החלו לבא לפניו
 איש איש עם נגעי לבבו כי ישא בעדם
 רינה ותפלה . וכל מרי נפש וקשה יומם
 נהרו אליו והתפלל בעדם ויעזרם
 ד' ויפלטם :

(ג) „והי' כל מבקש ד' אשר נפשו
 איומה באמת ובהמים לעבוד
 עבודת הקודש לפחד אל ד' ואל טובו
 לדעת המעשה אשר ייטב בעיניו ובה
 לחצרות קדשו כי לחמו ביתן מימיו נאמרים
 לכל עובר ושכ ; גם אני לחמתי בלחמו
 הייתי סמוך על שלחנו העסוק אמו עמו
 חמשה שבועות רטופים מפ' מאורע עד
 אחר פ' אומר . וקודם פורים הייתי אללו
 שני שבועות פ' ויקהל ופקודי והי' לי
 כל לרכי כיד המלך וסעודת להרים
 סעודתי עמו על שלחנו ובערב נתארחתי
 אלל חתנו של רבנו הרה"ג אבד"ק

וילקובקא וזולת זה יש חדר מיוחד
 שאוכלין שם כל דכפין יהי' מי שיהי'
 בלי שאלה כלל . ובמשך זמן היומי אללו
 היו שם כמה רבנים וגדולי ארץ קלמס
 אני מכיר הרב הישיש הגאון אבד"ק
 האלשיטץ והגאבד"ק לאנלוט והרה"ג
 אבד"ק דוקלא והגאון אבד"ק זבארוב
 והרב המורה דק' הומנא עם הנגיד ר'
 משה הומנר . והרב האלקי הג' מו"ה
 קלמיש לנלוטער זולת האלו כו"כ נגידים
 ספונים וחשובים שכלם באים מארץ
 מרחק לשם ד' כלם אנשים גבורי כח
 עושי דברו עומדים לכניו באימה וביראה
 יושבים שלא מסומכים אף בלילות של
 פסח לא ערב אחד בנפשו לאכול ולשתות
 בהסביבה וכלם בעלי תורה הרבה ויראת
 שמים על פניהם תדיר ומבלעדי אלה
 יושבים לפניו המיד לומדים מופלגים
 בחורה מנשרים קלו ומאריזות גברו שכל
 אחד יוכל להגן בזכותו על בני דורו
 ורבנו נותן להם די סיפוקם והם עוסקים
 תמיד בעבודת הקודש לשירה ומלאים ענוה
 ושפלות רוח אלהים זא"א ומכבדים
 זא"א ומקרבים את כל אשר יחפוץ
 קרבת אלהים אף לפחות שבקמנים
 כמוני שהייתי כחגב לפניהם וכלם
 עומדים מרעיד כשפיתח פיו בדברי
 תורה הכל נעשים כתרשים ומעידין
 פה אחד שהן דברים שלא שמעתן
 און מעולם נעלמים ונסתרים וכל אחד
 ואחד מבין ומשיג כפי מדרגתו ושכלו
 כפי אשר הכין לו ...

(ד) „והזכירי המפורסמת הוא
 מוכחש מפי הכל
 כי כבר נתקבל רבנו הגדול לקדוש ד'
 מכובד צפי כל הלדיקים והגדולים
 ורבבות משראל והחולק עליו כחולק
 על השכינה . והמהרהר אמרו כמהרהר
 אחר השכינה ובעינינו ראינו כשהי'
 כבודו בארמנותיו ובעת ההוא הי' הגאון

חדרה וישאלה כדמיים האלה — היא .

מבכנלי אנכי הרה . אבי שב אל רבנו

בתשובתה . ויאמר לו רבנו חכה פה

מעט ושוב פנית לשאול את פי' . והעד

בה כי לא תכחש אז קרובה ישועתה

לבא ואם תכחש אז הלא תראה כי אכן

סר יי' המות . אבי במר נפשו הוחיל

מעט וילך לחדרה בדברים האלה ורבנו

העמיד שני עדים אחורי הדלת לשמוע

תשובתה. ואחרי התראת אבי' התודה
כי מהשו"ב מפריספיק הרתה בהיות ו
שס ואנס אותה . אחרי הודאתה יצא
הוולד והסכנה עברה כשמטס את כ"ז
פג לבבס ויראו כי אק לא יאונה לצדיק
כל און להתגאל במרק פגוליס מבשר
שחיעת השו"ב האסורה . רבנו לא נסע
הלאה ליוס השוק באמרו כי מה שהי'
צריך לתקן כבר תיקן ושב לעירו לעבודת ו
הקדושה . האנשים וגם חותנו בשובם
לביתם פרסנו את אשר שמעו וראו
והשו"ב הוסר ממשמרתו והיה'ק רבנו
נתפרסם לאיש מופת בעל רוח הקודש
נורא על כל סביביו ואז החלו לבא לפניו
איש איש עס נגעי לבבו כי ישא בעדם
רינה ותפלה . וכל מרי נפש וקפה יומם
נהרו אליו והתפלל בעדם ויעזרם
ד' ויפלכים :

יג) "והי' כל מבקש ד' אשי נפש ו
איותה באמת ובתמים לעבו ד
עבודת הקודש לפחוד אל ד' ואל מוב ו
לדעת המעשה אשר ייפב בעיניו ובא
לחצרות קדשו כי לחמו ניתן מימיו נאמנים
לכל עובר ישב ; גס אני לחכמי בלחמו
הייתי סמוך על שלחנו הפהור אחו עמו
חמשה שבועות רציפים מפ' מצורע עד
אחר פ' אמור . וקודם פורים הייתי אצל ו
שני שבועות פ' ויקהל ופקודי והי' לי
כל צרכי כיד המלך וסעודת צהרים
סטדהי עמו על שלחנו ובערב נהארכת י
אצל תתנו של רבנו הרה"ג אבד"ק
זילקובקא וזולת זה יש חדר מיוח ד
שאוכלין שס כל דכפין יהי' מי שיהי'
בלי שאלה כלל . ובמשך זמן היומי אצל ו
היו שס כמה רבנים וגדולי ארץ קצתם
אני מכיר הרב הישיש הגאון אבד"ק
האלשיכץ והגאבד"ק לאנצווע והרה"ג
אבד"ק דוקלא והגאון אבד"ק זבארוב
והרב המורה דק' הומנא עס הנגיד ר'

מפה הומנר. והרב האלקי הג' מו"ה
קלמיש לנצופער זולת האלו כו"כ נגידי ם
ספיניס וחשובים שכלם באים מארן
מיחק לשם ד' כלס אנשים גבורי כת
עיש דברו עומדים לכניו באימה וביראה
יושבים שלא מסומכיס אך בלילות ש ל
פסח לא ערב אחד בנפשו לאכול ולשתו ת
בהסיבה וכלס בעלי הורה הרבה וירא ת
שמיס על פניהס תדיר ומבלעדי אל ה
יישביס לפניו תמיד לימדיס מופלגי ם
בתורה מנשרים קלו וכיאריות גירו שכ ל
אחד יוכל להגן בזכותו על בני דורו
ויבנו נותן להם די סיפוקם והם עוסקי ם
תמיד בטבדת הקודש לשמה ומלאים ענו ה
ושפלות רוח אוהבים זא"א ומכבדי ם
זא"א ומקרבים את כל אשר יחפו ץ
קרבת אלהיס אך לפחות שבקפניס
כמוני שהייתי כחגב לפניהם וכל ס
עומדים מרעיד כשפיתח פיו בדברי
תורה הכל נעשים כחרשים ומעדין
פה אחד שהן דברים שלא שמעתן
זאוזן מעולם נעלמים ונסהרים וכל אח ד
ואחד מבין ומשיג כפי מדרגחו ושכל ו
כפי אשר הכין לו...
(יל) "והגזכחיש המפורסמית הוא
מוכחש גופי הכ ל
כי כבר נתקבל רבנו הגדול לקדוש ד'
מכובד בפי כל הצדיקים והגדולים
ורבבו מישראל והחולק עליו כחול ק
על השכינה . והמהרהר אחרינו כמהרהר
אחר השכינה ובעינינו ראינו כשהי'
כבודו בארמממיו ובעת ההזא הי' הגאון—

האלקי מו"ה מנחם מענדיל זצ"ל האבד"ק לינסקא עודנו בחיים חיותו וגדול ממנו בשנים הרבה ואעפ"כ הרכין לו ראשו עד שברכו. ועמד לפניו באימה ופחד יותר ממני לפי שהכיר מעלתו הרמה ומשאה יותר. וגם כעת שקם בנו תחתיו ה"ה הרה"ג הצדיק אבד"ק ראפשיץ כו' עומד עליו לשרתו כאחד מן התלמידים...

כל הדברים האמורים מכפר לנו תלמידו הרב הגאון החסיד מו"ה יחזקאל פאנעט זללה"ה (רצ על כל מדינה וזענצירגען) במכתבו הארוך שבספרו שו"ת מראה יחזקאל (סי' ק"ד) ומכותלי מכתבו נכיר את כבוד רבנו זצ"ל בקרב ישראל אז בשנת תקס"ג שטדיין לא עברו כ"א י"ז שנים מפטירת רבו הרבי ר' אלימלך זללה"ה. (הובא באורך כ"ז בס' אס לבינה ליד"ג הרב הגאון מ' יקותיאל ארי' ש' קאמלהאר ר"מ בק' סטאניסלב):

טו) ודור"ר אהרן מארקוס בס' החסידות מביא בנוסחא אחרת. כי רבנו צילדנו למד בבית המדרש של ר' דניאל יכה צברלין והרבה לשקוד על הרב אלפס. רוחו הכביר השתוקק לשלמות הנפש וכאשר פ"א למד הרבה עד שדבקה לשונו לחכו התפלל בלבו בדמעות שיגיה ד' חשכו עד שנפלה עליו תרדמה וראה בחלומו את הרי"ף שהראהו את הרבי ר' אלימלך מליזענסק שיסע אליו ושם יגיע אל מטרתו עכ"ל. וכודע בעולם בית מדרשו של הגביר הקלן וראש ר' דניאל יפה צברלין אשר שם למדו גם הגאונים הקדושים ה"ה זקני ר' דובעריש היילפרין ראב"ד ומ"מ צלובלין. ובעל פרי מגדים זצ"ל ושאר גאוני ארץ כמזאר בס' שמן הטוב דף נ' ע"ב. ובהק' ס' חרשים שהם. ובקונטרס תולדות יוסף בראש ס' נטריקון

האלקי מו"ה מנחם מענדיל זצ"ל האבד"ק

לינסקא עודנו בחיים חיותו וגדול ממנו

בשנים הרבה ואעפ"כ הרכין לו ראשו

עד שברכו. ועמד לפניו באימה ופחד

יותר ממני לפי שהכיר מעלתו הרמה

ומשאה יותר. וגם כעת שקם בנו

תחתיו ה"ה הרה"ג הצדיק אבד"ק

ראפשיץ כו' עומד עליו לשרתו כאחד

כל מן התלמידים הדביים האמורים מכפר לנו

תלמידי הרב הגאון החסיד מו"ה

מאמנו"ר הגאון הג' מ' לבי יחזקאל שליט"א אבד"ק פלונסק

טז) זצנ"ס גם מחוץ למחנה ישראל כבר אז הי' גדול שיו

בגוים. וראו כל עמי הארץ כי שם ד'

נקרא עליו כאשר יספר הרה"א מארקוס

הז"ל בספרו וזה לשונו: „באיזה תיאר

המעלה עמד הרה"מ בעיני העמים

מבני דורו הי' לי בשנת תרמ"ג ההזדמנות

להוכח זאת. בהיותי ברומנוב קודם ראש

השנה בעת אשר האליל הזקן בן שמונים

דאראווסקי — סופר פולני נשיא פנים

הלוחם מלחמת החופש בשנת תקל"א —

בא בליות בנו האדריכל הלבוזי. לבקר

את ה"ליון של הרב רבנו מנחם מענדיל

זצ"ל. כל האלילים מהסביבה באו להראות

לו אותות הכבוד. הוא סיפר לנשיא

העדה הגביר ר' ליבלי חיעל סבתו ב' או :

בשנה השמינית לחייו נחלה במחלה אנושה

אמו הביאה למעטו מרחוק את הרופאים

היותר מפורסמים. והיתה עסיקה אך

להליל את צנה יחידה מומות. שבנתה

בעלת האחוזה זקנתו ד' האביר כרש פאן

גניעוואש מלאה אותה במצוקתה מובקת

ידי' ומיללת. דברה על לבנה וניחמה

אותה כי בהעיר פריסטיק יושב בקרבה

רבי מכליא פלאות זהו יוכל לעזור

ולחוש"ע לה. הדבר הי' באחד מלילי

החורף וירתמו מיד הסוסים להמרכבה.

מנאוויסעלין עד פריסטיק שזונה פרסאות

ותבא בשעה חמישית אחר חלות לילה

לבית הרבי בעת שהיו אופים אז לחם

פצור עניי העיר. המשרת שהודיע

ביאתה להרבי קיבל מענה כי בשעה

התשיעית אחר התפלה יתן אותה לבא

לפניו. הרבי אשר היטיב לדבר בשפה

פולנית שאל אותה — אחרי הליעה לפניו

בקשה — האם תאמין שהנני מכשף

כי זאת אלי? „לא! אבל אך בשביל

היותו איש אשר ע"י מעשיו ואורחות

יחזקאל פאנעם זללה"ה (רב על כ ל
 מדינת זיבענברגען) במכתבו הארוך
 שבספרו שו"ת מראה יחזקאל (סי' ק"ד)
 ומכותלי מכתבו נכיר את כבוד רבנו
 זצ"ל בקרב ישראל אז בשנת חקס"ג
 שעדיין לא עברו כ"א י"ז שנים מפסירת
 רבו הרבי ד אלימלך זללה"ה . (הובא
 באורך כ"ז בס' אם לבינה ליד"נ הרב
 הגאון מ' יקוהיאל ארי' שי' קאמלהאר
 ר"מ בק' סטאניסלב :)
 (מ' ל ה ר " ר אהרן מארקוס בס'
 החסידות מביא בנוסח א
 אחרת . כי רבנו בילדותו למד בבית
 המדרש של ר' דניאל יכה בברלין והרבה
 לשקוד על הרב אלפס . רוחו הכביר
 השתוקק לשלמות הנפש יכאשר פ"א למ ד
 הרבה עד שדבקה לשונו לחכו התפל ל
 בלבו בדמעות שיגיה ד' חשכו עד שנפל ה
 עליו תרדמה וראה בחלומו את הרי"ך
 שהראהו את הרבי ר' אלימלך מליזענסק
 שישע אליו ושם יגיע אל מטרתו עכ"ד.
 ונודע בעולם בית מדרשו של הגביר
 הקצין וראש ר' דניאל יפה בברלין אשר
 שם למדו גם הגאונים הקדושים ה"ה
 זקני ר' דובעריש היילפרין ראב"ד ומ"ח
 בלובלין. ובעל פרי מגדים זצ"ל ושאר
 ג' ארץ כמבואר בס' שמן הטוב ד' ד
 נ' ע"ב . ו ב' א' ס' תרשיש שהם.
 ובקונטרס תולדות יוסף בראש ס' ננריקן
 מאאמ"ר הגאון הג' מ' צבי יחזקאל ל
 בליגי"א אבד"ק פלונסק
 נ! 0 א מ נ ס גם מחוץ למחנה ישראל ל
 כבר אז הי' גדול שמו
 בגוים . וראו כל עמי הארץ כי שם ד'
 נקיא עליו כאשר יספר הרר"א מארקוס
 הנ"ל בספיו וזה לשונו : "באיזה תיאור
 המעלה עמד הרמ"מ בעיני העגוי ס
 מבני דורו הי' לי בשנת תרמ"ג ההזדמנות
 להוכיח זאת , בהיותי ברומנוב קודם ראש

השנה בעת אשר האציל הזקן בן שמונים
דאראווסקי — סופר פולני נשוא פנים
הלוחם מלחמת החופש בשנת תקצ"א —
בא בלוית בנו האדריכל הלבובי, לבקר
את ה"ציון של הרב רבנו מנחם מענדיל
זצ"ל. כל האצילים מהסביבה באו להראות
לו אותות הכבוד. הוא סיפר לנשיא
העדה הגביר ר' ליבלי תיעל סבת ב' או:
בשנה השמינית לחייו נחלה במחלה אנושה
אמו הביאה למענו מרחוק את הרופאי ס'
היותר מפורסמים. והיתה עהיקה אך
להציל את בנה יחידה ממות. שכנתה
בעלת האחוזה זקנת! ד"ר האביר כרש פאן
גניעוואש מצאה אותה במבוכתה חובקת
ידי ומיללת. דברה טל לבה וניחמה
אותה כי בהעיר פריסטיק יושב בקרבה
רבי מכליא פלאות והוא יוכל לעזור
ולהושיע לה. הדבר הי' באחד מליל
החויך וירתמו מיד הסוסים להמרכבה.
מנאוויסעליץ עד פריסטיק שמונה פרסאות
ותבא בשעה חמישית אחר חצות ליל ה'
לבית הרבי בעת שהיו אופים אז לחם
מבור עניי העיר. המשרת שהודיע
ביאתה להרבי קיבל מענה כי בשעה
התשיעית אחר התפלה יתן אותה לב' א'
לפניו. הרבי אשר היטיב לדבר בשפה
פולנית שאל אותה — אחרי הציעה לפניו
בקשתה — האס תאמין שהנני מבשך
כי באת אלי? "לא! אבל אך בשביל
היותו איש אשר ע"י מעשיו ואורחות

חייו הגבוה קרוב אל אלקים יותר מזולתו ותפלתו נשמעת" — אם כן אתפלל עבור הילד. היא יאלה מן החדר הדלת היתה סדוקה מעט ויכלה להסתכל בכניס וראתה איך הרבי עמד בזוית והתפלל עד שאגלי זעה כסו פניו משך של שלש שעות רנופות. אחר זה ליה לירואה החדרה. השעון שתלה למעלה ממעמו הכה השעה השמים עשרה ויאמר לה: "עתה עם ההכאה הי"צ הוטב להילד כאשר יתרפא לגמרי תבוא אלי עמו למטן אברכהו". קבלה ברכת פרדה וגםעה לביתה. כבואה לביתה שאלה את סריסה אם נשמנה מלכ הילד? והוא ענה לא נשמנה דבר אך בזה אשר הילד ששכב עד הנה בלי תנועת חיים וכאשר הכה הבעה שמים עשרה ניער וזיקש לתת לו מעט מים לשחות. עברו שבועות אחדים — הוסיף דאראווסקי לספר — הייתי בריא וקבלתי את ברכת הרבי ולוני שאהי טוב ליהודים. אני שמרתי את פקודתו ורלוני בימי זקנותי לבקר את קברו":

ורפי ששמעתי (מוסיף הר"א מארקוס לספר) כי הוא בכה שמה בחים נפשו ופתקא כחובה פולנית הניח על קברו השתדלתי להמליא לי הפתקא. והראיתי אותה להפרופסר דיגעלאייזין בלבוב והוא קיים את כתב ידו תכנו לפי העתקתו: "בקשו נפשות את הנביאים אברהם יצחק ויעקב בעד הנפש של המנוח מענדל טארים. וגם אתה מענדל אם כבר הנך לפני ד' בקש נא רחמים בעד העמים אשר בחשוכא שרוים עם ישראל. ועם הפולאנים. בקש בעדי. בעד בני ונכדי מיעליםלאב בן וויקטאריא" ע"כ: (י) **בשנת** תקג"ה—תקנ"ו העתיק אהלו מפריסטיון לק' רומנוב. אמנם מסדה לא נודעת לא אחר לי שמה וחזר וקבע דירתו במקום

אשר הי' שם אהלו בתחלה בק' פריסטיון. ואז בא הרב הקדוש מו"ה יצחק מראדוויל זצ"ל וקבע דירתו ברומנוב אפס משני המחלוקת שנתעוררה עליו שמה מואנשי העיר נאלץ לעזוב את העיר. ובשנת תקס"ז—ח"ט שב רבנו מוהררמ"מ מפריסטיון לרומנוב עם כל בניו וביתו להשתקע שם ואחז את רסן העדה בידו לנהלם בדרכי החורה והיראה. נורא הי' על כל סביבו. ואימתו היתה מוטלת על אנשי העיר ומפניו רגזו וחלו כלם:

(ח) **ורד"י** ראשית עבודתו שמה לעזור בעד התלבושת הפרולה ע"פ האפנה של אומות העולם שכנראה החלה המספחת הזאת להתפשט עוד אז בגלילות הללו. והרבה לעבוד בזה לעשות סייגים וגדרים לבלות את הקוים הללו מכרס ישראל. (א) מפני האיסור דבחקותיהם לא תלכו. (ב) שלא להמשיך את עיני העם שהגנו יושבים בקרבו עלינו. לבל יביטו בעיני קגאה ומשמחה על בני ישראל. ובנות ישראל שבעיר רומנוב לא היו יולאות בתכשיטין ובלבושי רקמה לרה"ר. פעם אחת השיא גביר אחד ממש את בנו לעיר גדולה. ואחר הנשואין לקח את הזוג לביתו. כלתו שהיתה מעיר גדולה יאלה בלבושי מכלול ויחר מאוד הדבר הזה בעיני חסידי רבנו על כי היא פורצת את גדר רבם הקדוש ויזו את הנערים לקרוא אחרי' מלא. חותנה הגביר בש"שו את אשר קרה לכלתו מיהר אל בית רבינו והחל לדבר קשות: היתכן כזאת לאסור דבר אשר ע"פ תורה מלינו עוד שעזרא תיקן להם שיהיו רוכלין מחזירין בעיירות כדי שיהיו בנות ישראל מתקשטות ויענהו רבנו: שוגה הנך בדתייך כי ח"ו אני גואר שתהיינה בנות ישראל מתטולות. אדרבה תהיינה מתקשטות כתיקון עזרא אבל אך

וייוו מהו קר 16 אל אלקים יותר נוזילת ו

ותפלתו נשמעת" — אם כן אתפל ל

מבור הילד. היא יצאה מן החדר הדלת

היתה סדוקה מענו ויכלה להסתכל בכניס

וראתה אף הרבי עמד בזוית והתפל ל

מד שאגלי זעה כסו פניו משך של של ש

שעות רנופות. אחר זה צוה לרדות ה

החדרה. השעון שתלה למעלה ממשת ו

הכה השעה השמים עשרה ויאמר לה:

^,עתה עס ההכאה הי"ב הו עב להיל ד
 כאשר יתרפא לגמרי תבוא אלי עמו
 למען אברכהו". קבלה ברכת פרדה ונסעה
 לביתה . כבואה לביתה שאלה את סריס ה
 אס נשתנה נ 1צב הילד ל והוא ענה ל א
 נשתנה דבר אך בזה אשר היל ד
 ששכב עד הנה בלי תנועת חייס וכאשר
 הכה השעה שתיס עשרה נייער וביק ש
 לתת לו מעע מיס לשתות . עברו שבועות
 אחדיס — הוסץ דאראווסקי לספר —
 הייתי בריא וקבלתי את ברכת הרבי
 זצוני שאהי עוב ליהודיס , אני שמרת י
 את פקודתו ורצוני בימי זקנותי לבק ר
 את קברו" ;
 " ו ל פ י ששמעתי(מוסיד הר"א מארקו ס
 לספר) כי הוא בכה שמה בחי ס
 נפשו ופתקא כתובה פולנית הניח ע ל
 קברו השתדלתי להמציא לי הפתקא.
 והראיתי אותה להפרופסר ביגעלאייזין
 בלבוב והוא קייס את כתב ידו תכנו
 לפי העתקתנו : ,,בקשו נפשות את הנביאס
 אברהס יצחק ויעקב בעד הנפש של המנוח
 מענדל מאריס . וגס אתה מענדל א ס
 כבר הנך לפני ד' בקש נא רחמים בע ד
 העמים אשר בחשוכא שרויס עס ישראל.
 ועס הפולאניס. בקש בעדי. בעד'פני
 יונ סכ דיב מי שענצי תסל אב בן וויקכואריא" ע"כ : תקרה—תקניו העתיק
 אהלו מפריסמיק לק'
 רומנוב . אמנס מסבה לא נידעת ל א
 אחדר לי שחה וחזר וקבע דירתו במקום
 אשר הי שם אהלו בהחלה בק' פריסמיק.
 ואז בא הרב הקדוש מו"ה יצחק מראדווי ל
 זצ"ל וקבע דירתו ברוחנוב אפס מפני
 המחלוקת שנתעוררה עליו שמה מאנש י
 העיר נאלץ לעזוב את המיר . ובשנת
 תקס"זס"ח שב רבנו מוהררמ"מ
 מפריכמיק לרוחנוב עם כל בניו ובית ו
 להשתקע שס ואחז את רסן העדה ביד ו
 לנהלס בדרכי ההורה והיראה . נורא

הי' סל כל סביביו . ואימתו היתה
מועלת על אנשי העיר ומפניו רגז ו
וחלו כלם :
(ח) ו ת ה י ראשית עבידהו שמה לעזור
בעד התלבושת הפרוצה
פ"פ האפנה של אומות העולם שכנראה
החלה המספחת הזאת להתפשט עוד אז
בגלילות הללו , והרבה לעבוד בזה
לעשות סייגים וגדרים לכלות את הקוצים
הללו מכרם ישראל . א) מפני האיסור
דבחקותיהם לא תלכו . ב) שלא להמשיך
את עיני העם שהננו יושבים בקרב ו
עלינו . לבל יביעו בעיני קנאה ומשממה
על בני ^ ישראל . ובנות ישראל שבעיר
רומנוב לא היו יוצאות בתכשימין ובלבוש י
רקמה ליה"ר . פעם אחת השיא גביר
אחד משם את בנו לעיר גדולה . ואח ר
הנשואין לקח את הזוג לביתו . כלת ו
שהיתה מעיר גדולה יצאה בלבישי מכלול
ויתר מאוד הדבר הזה בעיני חסידי רבנו
על כי היא פורצת את גדר רבס הקדוש
ויצו את הנמרים לקרוא אחרי' מלא.
חותנה הגביר בשייעו את אשר קרה
לכלתו מיהר אל בית רבינו והחל לדבר
קשות : היתכן כזאת לאסור דבר אשר
ע"פ תורה מצינו עוד שעזרא תיקן להם
שיהיו רוכלין מחזירין בעיירות כדי שיהיו
בנות ישראל מתקשעות ויענהו רבנו :
שוגה הנך בדמיינך כי ח"ו אני גוזר
שתהיינה בכוה יש^אל מתמולות . אדרבה
תהיינה חתקשמות כתיקון עזרא אבל אך—

בביתן ובהיכלן . כל כבודה בת מלך פנימה . אז ממשבצות זהב לבושה אבל בשוקים וברחובות למה תתראו ? ויפן הגביר וילך לו בכבוד ראש :

(יט) **ותלמידו** הגאון הקדוש מוהררצ"א זצ"ל מדינוב יזכיר מזה בהוספותיו לספר סוד מרע אות פ"ו וז"ל : "ודכירנא בימי בחרותי כמה התלבט כבוד אדמו"ר הרב הקדוש מוהררמ"מ זלוק"ל על עניני המלבושים וכמעט שמסר נפשו על הדבר הזה ולא עלתה בידו צוה"ר להקן רק בגלילות הסמוכות לקרבתו" :

(כ) **ובאחרית** ימיו של רבנו איזן ופיקן תקנות גדולות בענין זה וביקש מלגשי קהלתו שיקבלו עליהם לשמור ולקיימם והתקנות הללו הוחקו למשמרת בפנקס הישן של החבורה "בקר חולים" דק' רומנוב ונעתיקו למעני מהפנקס אות באות . כאשר ראיתי בעלמי את הפנקס . והנני נותן אותם לפניהם היום בזה בלשונם בלי שום שינוי כלל וז"ל :

ביום כ"ז ניסן תקע"ה לפ"ק לזה אדמו"ר את הרב הקדוש דק' ראפשיץ שיעשה חספה . והנה בהתאסף האלופים הראשים ובד"ל ויחידים וגילה דפ"ק אמר הרב הקדוש הנה אדמו"ר לזה להזהיר אתכם שתקבלו עליכם תקנותיו הגרשמים למטה ויהי לו למשיבת נפש . וענו כלם בפה אחד נשמע ונעשה :

ואלה הם התקנות

(א) **שלא** ילכו הנשים בשמערין שיכלטך ובגרונד וגם שלא ילבושו שום בגד ואפילו מנעלים ממאדע חדשה כמו שהולכים בשאר מקומות . וגם בלעייפים ילכו כמו שהלכו אמותיהם ושלא ילכו כל הראש בטיכל

בביתן ובהיכלן . כל כבודה בת מלך פנימה , אז ממשבצות זהב לבושה אבל בשוקים וברחובות למה תתראו ? ויפן הגביר וילך לו בכבוד ראש :
(יט) **ותלמידו** הגאון הקדוש מוהררצ"א זצ"ל מדינוב יזכיר מזה

בהוספותיו לספר סוד מרע אות פ"ו וז"ל : "ודכירנא בימי בחרותי כמה התלבט כבוד אדמו"ר הרב הקדוש

אדום ובמנעלים שקורין סאנדלוקעס : (ב) **הבתולות** לא ילכו עם פיהות הראש וגם עם

קריינדליך ולא דייטשע כתונתים : (ג) **לא** ישבו נשים ובתולות על השוק בשבתות ויו"ט ולא ילכו לטייל

חוץ לעיר ומכש"כ עם אנשים : (ד) **נשים** לא ילכו ולא יסעו בלא שומר והנשים ההולכים

לחלוב הפרות בלא שומר יאסרו החלב : (ה) **החייט** אשר יתפור איזה בגד עם מאדע חדשה יקנכו

אותו בפעם ראשון . ופעם שנית יעבירו אותו כמבואר בפנקס דחבורא חייטים : (ו) **יהיו** ממונים על מדות ומשקלות

שיהי' כד"ת : (ז) **ישגידו** שלא יעבור יום בלא תפלה בצה"כ :

(ח) **וגם** ישגידו שלא יהי' חלול שבת בעיר ובפרט להשגיח על השענקים שיחזיקו ערלים בשבת ויו"ט :

(ט) **להשגיח** על עניים ואביונים לומדי תורה . וגם

להחזיק תלמוד תורה עבור בני עניים :

(י) **להזהיר** החייטים כשמופרים ארבע כנפות שיגיע הא"כ עד הברכים :

(יא) **לא** ילכו הזכרים עם הקאלנערעס רק עם קרייז כבשנים קדמוניות . וגם לא בבגד עם מאדע חדשה :

(יב) **החבורא** קדישא יעשו תמיד קלפי בין כסא לעשיר

ויעשו תיכף גבאים בלי איחור ועכוב : (יג) **שלא** ילכו בערכאות העכו"ם שמחמת זה מחגבר רשעת

העכו"ם וגומלים כח בקליפה :

ומי שיקיים השלש עשרה מדות הנ"ל יתברך בכל הברכות המצוירות בתורה . וזוכה לביאת הגואל במהרה :

מוהררמ"מ זצוק"ל טל טניני המלבופי ס
וכמטט שמסר נפשו טל הדבר הזה ול א
טלה בידו בטוה"ר לתקן רק בגלילו ת
הסמוכות לקרבתו":

(כ) ובאחרית ימיו של רבנו איזן

ותיקן תקנות גדולות

בטנין זה וביקש מל נשי קהלתו שיקבל ו
טליהס לשמיס ולקיימס והתקנות הלל ו
הוחקו למשמרת בפנקס הישן של החבורה
בקור חוליס" דק' רומנוב ונעתקו
למטני מהפנסק אות באות . כאפר ראיתי
בטצמי את הפנקס . והנני נותן אות ס
לפניכס היוס בזה בלשונס בלי שו ס

#ביום שינוי כלל וז"ל : כ"ז ניסן ת 1"ה לפ"ק צו ה

אדמו"ר את הרב הקדוש דק'

ראפשין שיטשה אספה. והנה בהתאסד

האלופים הראשים ובדל ויחידי סגיל ה

דפה"ק אמר הלב הקדיש הנה אדמו"ר

צוה להזהיר אסכס שתקבלו טליכס תקנותי ו

הנרשמים למטה ויהי לו למשיבת נפש.

ופנו כלם בפה אחד נשמט ונטשה ;

ונות « ואלה הם הו

יין « « ש-ם נש « שלא ילגי»

טיכלטך ובגרונד וגס

שלא ילבשו שוס בגד ואפילו מנמלי ס

מ/דט חדשה כמו שהולכים בשאר

מקומות . וגס בצטיפיס ילכו כמו שהלכ ו

אמותיהם ושלא ילכו גל הראש בנייכל

אדום ובמנטלים שקורין סאנדלקטס :

(ב) הבתולות לא ילכו טס פיאות

הראש וגס טס

קריינדליך ולא דייטששט כתונתים :

(ג) לא ישני נשים ובתולות טל השוק

בשבתות ויו"ט ולא ילכו לטיי ל

חון לטיר ומכש"כ טס אנשים :

(ד) נ י י ס לא ילכו ולא יסטו **בליז**

שומר והנשים ההולכי ס

לחליב הפרית בלא שומר יאסרו החלב :

(ה) ה ח י י ט אשר יתפור איזה בגד

טס מאדט חדשה יקנס ו
אותו בפטם ראשון . ופטם שניה יטבילו
אותו כמבואר בפנקס דחבורא חייטים :
(י) יהי ממונים טל מדוח ומשקלו ת
שיהי' כד"ת :
סיגיחו שלא יטטר יוס בלא
תפלה בבהכ"נ :
(ח) וגם ישגחו שלא יהי' חליל שב ת
בטיר ובפרט להשגיח טל
השפנקירס שיחזיקו טרלים בשבת ויו"ט ;
(מ) להשגיח טל טניים ואביוניר
לומדי הורה . וגס
להחזיק תלמיד תורה טבור בני טניים :
סלהזיהיר החייטים כשתופריס
ארבט כנפות שיגי ט
הא"כ טד הכרכים :
יא) לא ילכו הזכרים טס הקאלנטרטס
רק פס קרייז כבשנים
קדמוניות . וגס לא בבגד טס מאד ע
חדשה :
יב) החבורא קדישא ימשו תמיר
קלפי בין כסא לטשיי-
ייטשו תיכן 1 גבאים בלי איחור וטכוב :
יג) שלא ילכו בטרקאות הטכ"ס
שמחמת זה מתגבר רשטת
וטיהיטכ ו"ס וניתנים כח ב' 1יפה : דקי ים השלש טשרה מדוח הנ"ל
יתברך בכל הברכות המביאריט
בתורה . ונזכה לביאת הגואל במהרה ::

מלכד התקנות הללו ה' נוהג בעירו כמה דברים לשמירת גדרי החורה שלא יפרץ בם העם. והזקנים מספרים. כי בימיו לא נגנו בכלי זמר על החתונות. וכל גזרותיו ותקנותיו קיימו אנשי עירו כי נפל פתדו עליהם ומפניו חלו וחרדו מאד :

כא) מעשה ובאו פקידי הממשלה לרומנוב לבחור שמה בית אוצר ומסכנות להפקיד בם אוכל בעד אנשי הנבא. ואחרי החיפוש והיגיעה לא מלאו מקום מוכשר לזה רק את בית הכנסת. וגמרו ביניהם לעשות ה"הכ"ג לאוסס. ויבואו הצעה"ב זראשי הקהלה אל רבני צבהלה ויספרו לו מן המאורע וכי כל ענה ותושי' יחיה מהם שלא יבצעו את אשר יזמו לעשות. אך — נענה אחד מהם — עוד שביב אחד של תקוה יאר לפניהם. להיות כי רעפי הנג שזורים והגשמים מזלפין לתוך ה"הכ"ג לכן יש תקוה כי הגשם והדלק יטרדו מן הבית ויאללו להוליא משם כליהם. כשמוע רבנו הדברים האלה אמר : אם כן איפוא עלינו להלדיק את הדין שנגזר על הבית הקדוש הזה להעשות בית האוצר. אם כל כך נוהגים בו קלות ראש ובעלליתים ימך המקרה. עשו זאת איפוא ועוד היום החלו במלאכת צדקי הבית לתקן הכל כראוי. הוא דבר ומי לא יקיים. ועוד באותו היום תקנו את הנג ויחזקו את צדקי הבית. ומאז תקנו את הכל לא הוסיכו עוד הפקידים לבא אדות האוצר ואת"כ נודע כי בחרו להם בתי מסכנות בעיר דיקלא :

כב) ער כל עיני הנהגת העדה והחזרות של חסד היו עיניו פקוחות כי יתנהגו בלדק ובמישור. כעם אחת העיו הגבאים דח"ק שבשכיל

טענת דמים שתבעו מאת היורשים ולא רצו ליתן להם כמזוקשם הליו את המת. וכשנודע הדבר לרבנו קללם שלא יבאו לקברות ישראל עד אחר כל זה ימים. ושלא יקברו בקברות אבותם ברומנוב. וכן ה' ואחד מן הגבאים לעת זקנתו נסע לבנות שארית ימיו אלל חתנו ובתו בגבול ארץ הגר ולזה לפני מותו להובילו לקברות אבותיו לרומנוב. וכאשר חיים שבק לכל ישראל קיימו בניו את נוואתו והובילו את גוייתו על העגלה עם שוורים רומנובה. כאשר הגיעו השוורים על דרך העולה רומנובה לא זזו ממקומם ואחרי רוב עמל ויגיעה להזיזם ממקומם לא עלתה בידם ונאלצו להחזירם למקומם. ונקבר בארץ הגר. ואחד מן הגבאים מת ברומנוב בעש"ק בימות החורף הקלרים ולא הספיקה השעה להביאו למנוחתו קודם שבת והי' מונח עד יום א'. ציוס הראשון כשבאו לחנוכו לו קבר מה נשתוממו הקברנים והחופרים על המחזה הנורא שראו כי אחרי חפירה של כמה שעות והטיט שהוליו מן הבר כבר ה' ערמת עפר כנובה איש. והקבר עדיין מלא כאלו לא חלו בו ידים ואנשי חסד המלוים גם המה ראו וכן תמהו ויחרדו מאוד. והי' שם זקן אחד ראה מעשה ונזכר מן הקללה שקלל הרבי ר' מענדלי אותו אז בביתו גבאי דח"ק ורבנו הרמ"מ כבר לא ה' בזה העולם. ותלמידו רבנו הרה"ק מיהר"ר לבי הכהן זל"ל ישב על כסא קדשו. ויבאו אליו ויספרו לו ככל האמור. ויהן להם את משענתו ולזה שיניחוהו על קבר איש אלקים מורו הרבי ר' מענדלי ויבקשו אותו בשמו לאמר : כי אין בכחו לבא בעלמו על קברו וע"כ מבקש הוא ממנו כי יחוס על החיים שבאו לגמול חסד של אמת וכבר עבדו כ"כ. וכבר אי אפשר להוביל את הב"מ למקום

מ ל ב ד הפקנוח הללו ה' נוהג בעירו

כמה דברים לשמירת גדלי

התורה שלא יפרץ בם העם. והזקנים

מספרים. כי בימיו לא נגנו בכלי זמר

על החתונות. וכל גזרותיו ותקנותיו קיימו

אנשי עירו כי נפל פתדו עליהם ו מפניו

חלו וחרדו מאד ;

גא) מעשה ובאו פקידי הממשלה

לרומנוב לבחור שמה

בית אוצר ומסכנות להפקיד בם אוכל

בעד אנשי הצבא . ואחרי החיפוש והיגיעה
לא מצאו מקום מוכשר לזה רק את
בית הכנסת . וגמרו ביניהם לעשות
הביהכ"נ לאוסס . ויבואו הבעה"ב
דראשי הקהלה אל רבני בבהגלה ויספרו
לו מן המאורע וכי כל עצה ותושי'
;חַה מהם שלא יבצעו את אשר יזמו
לעשות . אך — נענה אחד מהם —
עוד שביב אחד של תקוה יאר לפניהם.
להיות כי רעפי הגג שבורים והגשמים
מזלפין לתוך הביהכ"נ לכן יש תקוה
בי הגשם והדלך ימרדם מן הבית ויאלצו
להוציא משם כליהם. כשמוע רבנו הדברים
האלה אמר : אם כן איפוא עלינו
להצדיק את הדין שנגזר על הבית הקדוש
הזה להעשות בית האוצר . אם כל כך
נוהגים בו קלות ראש ובעצלתים ימך
המקרה . עשו זאת איפוא ועוד היום
החלו במלאכת בדקי הבית לתקן הכל
בראוי . הוא דבר ומי לא יקיים . ועוד
באותו היום תקנו את הגג ויחזקו את
בדקי הבית . ומאז תקנו את הכל לא
הוסיכו עוד הפקידים לבא אדות האוצר
<את"כ נודע כי בחרו להם בתי מסכנות
בעיר דיקלא :

כ(ע ל כל מניני הנהגת העדה
והחבורות של חסד היו
עיניו פקוחות כי יתנהגו בצדק ובמישור.
כעם אחת העיו הגבאים דח"ק שבשביל
עענת דמים שתבעו מאה היורשים ול א
רצו ליחן להם כמכוקשם הלינו את המת.
וכשנודע הדבר לרבנו קללם שלא יבאו
לקברות ישראל עד אחר כל 1ה ימים.
ושלא יקברו בקברות אבופם ברומנוב.
וכן הי' ואחד מן הגבאים לעת זקנתו
נסע לבלות שארית ימיו אצל תתנו ובתו
בגבול ארץ הגר וצוה לפני מותו להוביל
לקברות אבותיו לרומנוב . וכאשר חיים
שבק לכל ישראל קיימו בניו את צוואתו

והובילו את גויתו על העגלה עם שוורי ם
רומנובה . כאשר הגיעו השוורים ע ל
דרך העולה רומנובה לא זזו ממקומ ם
ואחרי רוב עמל ויגיעה להזיזם ממקומ ם
לא עלתה בידם ונאלצו להחזירם למקומם.
ונקבר בארץ הגר . ואחד מן הגבאי ם
מת ברומנוב כעש"ק בימות החורן!
הקצרים ולא הספיקה השעה להביא ו
למנוחתו קודם שבת והי' מונח עד יו ם
א' . ביום הראשון כשבאו לחצוב ל ו
קבר מה נשתוממו הקברנים והחופרי ם
על המחזה הנורא שראו כי אחרי חפירה
של כמה שעות והמיט שהוציאו מן ה ף :ר
כבר הי' ערמת עפר כגובה איש.
והקבר עדיין מלא כאלו לא חלו ב ו
ידים ואנשי חסד המלויים גם המה ראו
וכן תמהי ויחרדו מאוד . והי' שם זקן
אחד ראה מעשה ונזכר מן הקללה שקל ל
הרבי ר' מענדלי אותו אז בהיותו גבאי י
דח"ק ורבנו הרמ"מ כבר לא הי' בזה
העולם . ותלמידו רבנו הרה"ק מיהר"ר
צבי הכהן זצ"ל ישב מל כסא קדשו.
ויבאו אליו ויספתי לו ככל האמור.
ויהן להם את משענתו וצוה שיניחוהו
על קבר איש אלקים מורו הרבי ר'
מענדלי ויבקשו אותו כשמו לאמר : , כי
אין בכחו לבא בעצמו על קברו וע"כ מכקש
הוא ממנו כי יחוס על החיים שבאו
לגמול חסד של אמת וכבר עבדו כ"כ.
וכבר אי אפשר להוביל את הב"מ למקום __